

לא יאמר "אברור עשרה ואכניסם לדיר, א-ט
ואטול מהן אחד, והשאר פטורים". אלא
כונסן כולן לדיר, ומוציא עשרה ונוטל מהן
אחד, והשאר מצטרפין לגורן אחר.

ומקשינן: והתניא:

היו לו תשעה עשר טלאים, לא יאמר "לא

עשרה ואכניסם לדיר, ואטול מהם אחד,
השאר פטורים". אלא כונסן כולן לדיר,
ומוציא עשרה ונוטל מהם אחד, והשאר אינם
פטורים אלא מצטרפין לגורן אחר.⁽⁹⁾

תניא נמי הכי כדברי רבא: היו לו חמשה
עשר טלאים,

כתב: כגון שיצאו בשני פתחים, ארבעה בפתח
זה וארבעה בפתח זה, דהנך ששה שנשתיירו
ליכא למיקם עלייהו אי יצאו בפתח זה או בפתח
זה; וכיון דספק הוא, אימא דלא אמרינן מנין
הראוי למישידינהו בין להכא בין להכא לפטור
את כולן; ונפשטות לשונו משמע, שלא הייתי
פוטר את כולם אבל את האחד הייתי פוטר,
ויהיה ספק מי הוא הנפטר אלא שלכאורה אי
אפשר לומר כן, שהרי סוף סוף יפטרו כולם
משום עשירי ודאי ולא עשירי ספק, ובאהל משה
הביא בשם אחרונים, שפירשו את כוונתו שלא
נפטר אף אחד מהם].

ובפירוש שני פירש: הא דחזו הנך להכא
ולהכא, דשינין להו בין להנך ארבע בין להנך
ארבע, היינו חשוב ספק, ומפי המורה ולפום
ריהטא אין מובן ההבדל שבין הפירושים.

ובחזון איש [בכורות כז ו] ביאר את החילוק
שבין שני הפירושים: שלפי פירוש הראשון,
אפילו יצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח אחר,
שאינן הנותרים ראויים להשלים אלא במקום
אחד, מיקרי ספק, וצריך ביאור, היכן מצא זה
ברש"י; ולפירוש שני: רק אם יצאו ארבעה
בפתח זה וארבעה בפתח זה, שהששה הנותרים
בפנים ראויים להשלים הן כאן והן כאן, ראה
שם ביתר אריכות.

9. תוספת ביאור:

א. רש"י מכתב יד כתב בטעם שהייתי פוטר
את הנשארים: דלא היה צירוף, ולא קבעתם זמן

הפתחים] דהנך ששה חזי להכא ולהכא להשלים
ארבעה הראשונים או ארבעה אחרונים, אימא,
אי נפקי בפתח ראשונים, [אם יצאו הששה
באותו פתח שיצאו הארבעה הראשונים;
(ולכאורה הוא הדין כשנחלקו לשני פתחים)],
לא נפטרו ארבעה האחרונים, דלא נחשביה מנין
הראוי בשעת מנין, דשמא ששה הנותרים יצאו
[לשון עתיד] בפתח [של ה]ראשונים, והרי סופו
הוכיח — קא משמע לן.

והמתבאר מדבריו, שאין נקרא ספק מנין
הראוי, אלא כשהיו ראויים הנותרים להשלים
כאן וכאן [וכן הוא לשון הגמרא "דחזי להכא
ודחזי להכא"], אבל אם לא היו ראויים להשלים
אלא במקום אחד, אף שאין ודאי שיצאו בפתח
זה שיצאו הראשונים, מכל מקום חשיב ודאי
מנין הראוי.

ומתבאר עוד מדבריו, שאם לא היו יוצאים
הששה הנותרים בפתח אחד, אלא היו מתים שם,
כי אז לא היה זה חשוב "ספק מנין הראוי", ורק
משום שהוכיח סופו על תחילתו, הוא דחשיב
ספק מנין הראוי. [ויתכן לפרש, דבאמת גם
באופן זה מיקרי ספק מנין הראוי, אלא, כיון
שאינן יכולים להחליט מי הם הנפטרים במנין
הראוי אלו או אלו, אם כן היו שניהם נפטרים
מספק כי עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי
ספק, ולכן פירש רש"י דספק מנין הראוי שהיינו
אומרים שלא יפטור, אין שייך אלא כשהוכיח
סופו על תחלתו].

ובפירוש המיוחס לרש"י בפירוש ראשון,

ששנינו בברייתא ובדברי רבא, שמכניס את כולן לדיר, והשאר מצטרפין לגורן אחר! ?

תרגמה רב הונא בר סחורה קמיה דרבא בריגלא, [פירש את הברייתא רב הונא לפני רבא באותה שבת שבה שואלין בהלכות

אכניס את כולן לדיר, אלא אברור תחילה עשרה ואותם אכניס לדיר ואטול מהן אחד, והשאר פטורין". אלא כונסן כולן לדיר, ומוציא עשרה, ונוטל מהן אחד, והשאר פטורין", הרי למדנו שאם מכניס הוא את כולן לדיר אכן השאר פטורים, ולא כפי

הגורן; ולכאורה נראה בביאור דבריו, שאם כי שיעור צירוף הוא ששה עשר מיל כדלעיל נד ב, מכל מקום כשיש חמשה עשר טלאים, נעשה כאילו נצטרפו עשרה בלבד כדי שיעור מעשר, ואילו חמשה לא נצטרפו, אלא שאין אנו יודעים מי נצטרף, וכשמברר עשרה מתוכם, הרי החמשה שנתרו כאילו לא נצטרפו מעולם.

וביאור מה שכתב "ולא קבעתם זמן הגורן", הוא לשיטתו — לעיל נז ב — שמעשר בהמה אינו חייב עד שלא הגיע זמן הגורן, ואם לא שקבעתם זמן הגורן, אין שייך לדון כלל בחיוב ופטור. ובביאור טעמו של רבא שאין הם פטורים, כתב רש"י מכתב יד: אלא כונסן כולן לדיר, וקובע זמן הגורן על כולן, דלא ידעת הי מינייהו מפקת; ונראה לכאורה בביאור דבריו, שלא משום ההכנסה לדיר נתחייבו הנותרים להצטרף לגורן אחר, אלא שלאפוקי ממה שהיינו אומרים שהנותרים פטורים, בא רבא לומר שאינם פטורים, דכיון דהי מינייהו מפקת, אם כן כולם נתחייבו, וחייב לצרפם לגורן אחר.

כך נראה לכאורה בביאור כוונתו, אלא שלפי זה מה שאמר רבא "כונסן כולן לדיר" אינו בדוקא, ובאמת אין צריך להכניסם לדיר; [ולכאורה יש להקשות עוד: אם אין הדיר סיבת החיוב, אם כן מה תוספת יש בדברי רבא האלו על מימרתו הקודמת, שאמר: היו לו ארבע עשרה טלאים, והכניסן לדיר, ויצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח זה וארבעה נשתיירו שם, אם אותן ארבעה בפתח שיצאו בו הששה יצאו, נוטל

אחד מהם, והשאר מצטרפים לגורן אחר, הרי מבואר שאין השאר פטורים, אף שנבררו מתוכם עשר בהמות למעשר; ואפשר שיש לומר: כיון שהתחיל למנותם בפתח האחר כבר נתחייבו כולם במעשר, ועל דרך שהובאה בהערות לעיל נד ב, שתחילת המנין טובלת לדעת הראשית בכורים, או מחייבת במצות מעשר אפילו לשיטת רש"י שמעשר בהמה רשות, ראה שם].

ב. בפירוש המיוחס לרש"י בפירושו הראשון, פירש: לא יאמר אברור עשרה, והשאר פטורין משום דלא נשתיירו אלא חמשה דלאו בני עשורי נינהו; אלא כונסן לדיר: כולן בין כחושין בין שמנים, ותרי מילי אשמועינן רבא: חדא, דאינו יכול לברור הכחושים; וחדא, אף על גב דלא נשתיירו אלא חמשה, לא מצי למימר דליהוי פטורין לגמרי, אלא מצטרפין לגורן אחר.

ופירוש זה לכאורה הוא כעין שיטת רש"י מכתב יד, שהכניסה לדיר אינה הסיבה המחייבת את הנותרים, ולא בא רבא אלא להוציא מהסברא שהיינו פוטרים; אלא שבשני ענינים יש חילוק בפירושיהם:

האחד: הברירה המזכרת כאן כוללת ברירת כחושים מתוך שמנים, ובה מתבאר מה שאמר רבא "כונסן כולן לדיר", שהוא בדוקא, לומר שאינו יכול לברור כחושים מתוך שמנים. השני: לדעת הפירוש המיוחס לרש"י, טעם פטורם — לפי מה שהיינו אומרים — אינו משום שמעיקרא לא נצטרפו להתחייב אלא עשרה מתוך חמשה עשר, אלא משום שלאחר המעשר הרי נותרו חמשה שאין בהם כדי שיעור

הרגל, והיא שלשים יום קודם לרגל]:

רישא של הברייתא קא משמע לן כדרבא, שאין הנותרים פטורים. ומה ששנינו בסיפא שהנותרים פטורים, לאו משום שהכניסם לדיר הוא שנפטרו, אלא בכגון שהכניסם בדיר שיש לו שני פתחים עסקינן, ויצאו

תשעה בפתח זה ותשעה בפתח זה, ואם כן, נפטרו כולם, כי אף אותם שלא נתעשרו על ידי העשירי, נפטרו משום מנין הראוי שהרי בשעת יציאתם היה אחד להשלים המנין — ואף דספק מנין הראוי הוא, מכל מקום הוא פוטר, דהאיך חד שנותר בדיר בשעת יציאת

מעשר, וממילא פטורים הם; [ובדעת רש"י מכתב יד יש לומר, שאילו היו מצטרפים מלכתחילה, לא היה פוקע חיובם, אף שנותרו בלי שיעור מעשר].

אך הנה בפירוש המיוחס לרש"י הקשה על פירוש זה: כמדומה דלא איצטריך למימר, דהא אמרינן לעיל נז ב, דחמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן מצטרפין; וקושייתו צריכה ביאור, כי אכן אמת שאם עדיין נותרו חמש שלפני הגורן עד שנולדו לו חמש נוספות לאחריו, הרי הוא חייב במעשר, אבל מכל מקום כל עוד שלא נולדו לו החמש הנותרות הרי הוא פטור ממעשר ויכול למכור ולשחוט, ודוקא כאן שנצטרפו מתחילה לכדי חיוב מעשר, חיובו בעינו עומד, וגם אסור לו למכור ולשחוט עד שיעשרם! ?

ומזה משמע לכאורה, שלפי פירושו הראשון לא בא רבא לומר שחייב הוא לצרפם לגורן אחר, אלא שיכול לצרפן לגורן אחר, אבל יכול למכור ולשחוט, וכן משמע מהמשך דבריו; ולפי זה אין פירושו כפירושו של רש"י מכתב יד, שנראה מדבריו בהדיא שהגורן קבען, ומשמע שאסור למכור ולשחוט; וראה חזון איש בכורות כז ה על דבריו.

ג. בפירוש שני פירש בפירוש המיוחס לרש"י: לא יאמר שהשאר ליהו פטורין עכשיו שלא אכניסם בדיר עם האחרים, ואף על פי שהגיע הגורן אוכל למכרן ולשחוטם הואיל ולא בני עשורי נינהו, דאין הגורן קובע אלא דבר הראוי למעשר, והנך חמשה לאו בני עשורי

נינהו; אלא כונסן לדיר כולן ביחד ומוציא עשרה והשאר מצטרפין לגורן אחר על כרחו, שהוקבע בדיר למעשר, ולא יוכל למכור ולשחוטם; ולפי פירוש זה הדיר הוא שחייב את הנותרים, ובדוקא אמרו שכונסן כולן לדיר; אך ראה חזון איש שם. וכעין זה פירש רבינו גרשום: אלא יעשה להן דבר שיתחייבו במעשר כולן, יכניסם לדיר, ויוציא עשרה ויטול מהם אחד, והשאר החמשה מאחר שנכנסו לדיר ואין בהן [נראה שצריך לומר: אף שאין בהם] שיעור מעשר, הדיר קובעו, ומצטרף לגורן אחר.

וראה גם ברמב"ם [בכורות ז ט]: הכניס כל הצאן או הבקר לדיר, והתחיל למנות ולקדש עשירי, עד שנשארו בתוך הדיר פחות מעשרה, הרי זה מניחן לגורן אחר, והן מצטרפין לאלו שיוולדו ויתעשרו הכל בגורן אחד; ואף על פי שהוא יודע שאלו ישארו במנין, חייב להכניס הכל לדיר, והנשאר ישאר; ודבריו נוטים לפירוש רבינו גרשום.

ד. [יתכן לפרש את גדר הדין שהדיר קובען, שאין הכוונה לכניסה לדיר, שהיא אינה כלום, אלא תחילת המנין היא זו שקובעת, [וכפי שנתבאר באות א], כי כשהכניסם לדיר והתחיל למנות הרי כל אחד ראוי לבוא במנין העשרה, הרי שהתחיל המנין בכל הטלאים וזה הוא הקובע; וגם לשון הרמב"ם נוטה לפירוש זה, ואף שכבר שמענו כן ממימרתו הקודמת של רבא, מכל מקום הצרך רבא להשמיענו שחייב להכניסם לדיר].

הכא במאי עסקינן, בכגון שמנה תשעה, וכי ממא עשרה קרי חד מרישא [כאשר הגיע למנות את העשירי, לא קראו עשירי, אלא התחיל למנות אחד שנים שלשה], עד שהגיע לטלה התשעה עשר וקראו "עשירי", ונמצא, שנפטרו עשרה האחרונים משום שהפריש מהם מעשר, והתשעה שלא השלים את מנינם, נפטרו במנין הראוי! (2)

תשעה — תשעה, חזי להכא ולהכא [אותו אחד הנותר ראוי הוא לצאת בכל פתח ולהשלים המנין]. (1)

ומקשינן: למה הוצרך רב הונא בר סחורה לפרש את הפטור בסיפא בדיר שיש בו שני פתחים!! ולישני ליה [יתרין רב הונא בר סחורה את הסיפא של הברייתא]:

1. תוספת ביאור:

א. הנה בברייתא איתא "ומוציא עשרה ונוטל אחד", ומשמע שיצאו עשרה, ומתוך זה היה נראה לפרש, שיצאו תשעה בפתח זה ולאחריהם תשעה בפתח זה, ושוב יצא העשירי באחד הפתחים. ופטורם של התשעה שיצאו בפתח אחד עם העשירי הוא משום שנתעשרו, והתשעה האחרים נפטרו משום מנין הראוי.

ואם תאמר: הרי עשירי קדוש מאליו, וכשהוציא את התשעה הראשונים הרי נתקדש העשירי מאליו, ושוב אין כאן מנין הראוי לפטור את התשעה האחרונים!! הנה מלבד דיש לומר שיצאו כאחד, הרי יש לומר, על פי המבואר לעיל [נט א בהערות] בשם האור שמח והחזון איש, שאין העשירי קדוש מאליו, אלא אם כן, נשתיר לבדו, וכאן שנשתיירו עשרה בדיר בשעת יציאת הראשונים, לא נתקדש העשירי מאליו.

אך בפירוש המיוחס לרש"י מתבאר שהברייתא מתפרשת גם באופן שנשתייר העשירי בפנים. וראה עוד ברש"י מכתב יד בסוף הסוגיא בד"ה כשמעתיא בריגלא, שתירוצו של רב הונא הוא על פי מימרתו של רבא דמנין הראוי פוטר וגם על פי מימרתו של רבא ד"עשירי קדוש מאליו". ואין לזה ביאור לכאורה, אלא אם נבאר שנותר העשירי בדיר ונתקדש מאליו, וכמו שכתב בפירוש המיוחס לרש"י.

ב. מה שנתבאר בפנים שכוונת הגמרא לבאר

ספק מנין הראוי פוטר, הוא על פי רבינו גרשום. ולפי זה יהא מוכרח לפרש שיצא העשירי ולא נותר בדיר [שלא כמבואר באות א], כי אם נשתייר האחד בדיר לא מיקרי ספק מנין הראוי לדעת רש"י מכתב יד, אלא דוקא באופן שיצא בפתח אחד והוכיח סופו על תחלתו, וכפי שנתבאר בהערות לעיל נט ב. וצריך תלמוד.

2. א. מכאן מוכח, שאם פסק מלמנות, והחליט להתחיל במנין חדש, אין אנו הולכים אלא אחר מנינו, ואף לפי דחיית הגמרא שעשירי מאליו קדוש, מכל מקום באמצע המנין יכול להתחיל מנין חדש. וראה בענין זה בסוגיית הגמרא שלאחר המשנה בעמוד זה, ובהערות שם.

ב. בחזון איש [בכורות כז ו] נתקשה: לפי מה שהובא בהערות לעיל נט ב משמו, שאין מנין הראוי פוטר כשהפסיק במזיד את המנין, ואם כן: אם דעתו לעשות עשירי למנין שני, אם כן, הרי מפסיק במזיד מנין ראשון, וכי האי גוונא לא מהני מנין הראוי וכמו שכתבתי לעיל, ואם דעתו לעשות עשירי למנין ראשון, אם כן, מנין שני אינו מנין הראוי!!

ויש לומר, שאין דעתו עכשיו כלום, והדבר יוכרע כשיגיע לעשירי, ואפילו אם יחשוב על אחד מן המנינים לאו כלום הוא, שהרי יכול לשנות ממה שחשב, וממילא חשיבי תרוייהו מנין הראוי.

והנא לקמן [בעמוד זה אחר המשנה], שאם מנאן זוגות זוגות, עשירי למנין בהמות הוא קדוש. כלומר, לא נתקדש זה שקראו עשירי לאחר תשע הזוגות, אלא כשהגיע מנין הטלאים לעשרה נתקדש העשירי, ואם כן, כל הבאים אחריו לא נפטרו. (6)

אמר רב נחמן בר יצחק:

זכאי אימיה דרב הונא בר סחורה, דשני ליה שמעתא לרבא כשמעתיה (7) בריגלא, [זכתה אמו לבן חכם כמותו, שמיישב את דברי רבו על פי דברי עצמו ברגל], שהרי יישב רב הונא את שמועתו של רבא על פי שמועה אחרת של רבא "מנין הראוי פוטר". (8)

מתניתין:

יצאו שנים מן הדיר כאחת שהיה הפתח רחב, הרי זה מונה אותם שנים, כאילו יצאו זה אחר זה. (9)

ומשנינן: קפבר רב הונא בר סחורה עשירי מאליו קדוש, ונמצא שאם כי קרא לעשירי "אחד", מכל מקום נתקדש ופטר את התשעה שלפניו, ואילו התשעה שנתרו אין מה שיפטרם. (3)

ואכתי מקשינן: ולישני ליה: הכא בסיפא במאי עסקינן, בגורן שמנאן זוגות זוגות, היינו שיצאו שנים בזה אחר זה דרך הפתח וקראן "אחד", וכן הלאה עד הזוג התשיעי, ושוב יצא האחרון [התשעה עשר במספר], וקראו "עשירי". ובאופן זה כולם נפטרו, כי אנו מחשיבים מנין של כל זוג כשני מנינים נפרדים של יחידים, וכשהגיע לטלה התשעה עשר ומנאו "עשירי", הרי הוא העשירי למנין זה או למנין זה, (4) ומאחר שספק הוא מי נתעשר — כולם נפטרו, שהרי עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, וכל בהמה שספק נתעשרה הרי היא פטורה, כי העשירי לא יהא ודאי. (5)

ומשנינן: קפבר רב הונא בר סחורה כדרב

שהוא משום עשירי ודאי ולא עשירי ספק].

6. תוספת ביאור במחלוקת זו, יתבאר בהערות שלאחר המשנה.

7. נכתב על פי גירסת רש"י מכתב יד. ותיבת "בריגלא" נראית מיותרת.

8. ברש"י מכתב יד הוסיף שמועה נוספת של רבא שעל פיה יישב רב הונא, והוא מה שאמר רבא "עשירי קדוש מאליו". וביאור ועיון בדברים אלו ראה בהערה 1 אות א.

9. זו היא גירסת רש"י ופירושו. ולרמב"ם במשניות ובהלכות גירסא אחרת ופירוש אחר.

3. בחזון איש בכורות כו ז הוכיח מסוגייתנו, שעשירי קדוש מאליו אף שהבעלים ממאנים בקדושתו, ראה שם. ולפי דבריו אפשר, דמשום הכי קאמר "קפבר עשירי קדוש מאליו".

4. נתבאר על פי רש"י מכתב יד, והחזון איש בכורות כו ז. ובפירוש המיוחס לרש"י פירש את פטורם של כל הטלאים משום ספק מנין הראוי דהרי חזי להכא ולהכא.

5. נתבאר על פי רש"י מכתב יד, דהיינו, מה שכתב: וכיון דאין יודעים איזה תשעה חייבים [כי לא נתעשרו], כולן פטורין, כדקתני מתניתין [לעיל נח ב], קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין, [והטעם הרי מבואר בבבא מציעא ז א

אבל אם קרא לתשיעי עשירי, (10) ולעשירי קרא עשירי כמספרו, ולאחד עשר קרא עשירי, כיון שלא עקר מן העשירי שם עשירי, אין אחד עשר מקודש.

זה הכלל: כל שלא נעקר שם עשירי ממנו [מן העשירי], היינו שקראו "עשירי" או אפילו שתק ולא דיבר כלום, אין אחד עשר הבא אחריו מקודש, עד שיקרא לעשירי "תשיעי" (11) ולאחד עשר "עשירי".

גמרא:

אמר רבי יוחנן:

מנאן לטלאים היוצאים בפתח זוגות זוגות או קינטרין קינטרין [מאות, מאות]. כלומר, אם הוציאן בפתח זה אחר זה, ולא מנה את הטלאים כל אחד בנפרד, אלא מנה קבוצות של שנים או של מאה טלאים, וקרא לקבוצה הראשונה "אחת", ולשניה "שתיים", וכן הלאה:

העשירי למנין הוא הקדוש, ומפרש לה ואזיל.

ואם מנאן אחד ולא שנים כפי שהוא הדין, הרי התשיעי שלו שהוא העשירי לפי הדין, והעשירי שלו שהוא האחד עשר לפי הדין — מקולקלין, והיינו, שקדושים הם אך אינו מקריבן, אלא ירעו עד שיסתאבו. וטעם הדין יתבאר בגמרא.

יצאו אחד אחד, וקרא לתשיעי "עשירי", ולעשירי קרא "תשיעי", ולאחד עשר קרא "עשירי" שלשתן מקודשין, כדלפינן בגמרא מן המקראות, וכך הוא דינם:

התשיעי אינו קרב אלא נאכל כמומו לבעלים, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים.

ואותו אחד עשר שנעשה שלמים עושה תמורה כשאר שלמים — דברי רבי מאיר.

אמר על כך רבי יהודה: וכי יש תמורה עושה תמורה, והרי האחד עשר עצמו תמורה של המעשר היא, וקיימא לן: אין תמורה עושה תמורה.

אמרו על כך משום רבי מאיר: אילו היה האחד עשר תמורה של המעשר, לא היה קרב, שאין מעשר בהמה עושה תמורה, כדלפינן בתמורה דף כא.

בעמוד ב, שאם קרא לתשיעי תשיעי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, אינו קדוש, כי מה שעקר שם העשירי לתשיעי אין זו עקירה, כיון שכבר קרא לתשיעי תשיעי. והיינו ששינונו כאן: אפילו קרא לתשיעי עשירי, אם קרא לעשירי עשירי אין זו עקירה, עד שיקרא לעשירי תשיעי, ואז יהא האחד עשר קדוש].

11. ואם קרא לעשירי "אחד עשר" ולאחד עשר

10. [לכאורה כוונת המשנה היא: אפילו קרא לתשיעי עשירי. והיינו, שעיקר דין המשנה הוא, שאם קרא לעשירי עשירי, שוב אין האחד עשר קדוש, שאינו קדוש אלא אם כן, נעקר מן העשירי שם "עשירי", ומוסיפה המשנה לחדש, שאפילו אם גם לתשיעי קרא עשירי, ויש כאן עקירה במקצת מן העשירי האמיתי, מכל מקום כיון שקרא לעשירי עשירי, אין אחד עשר קדוש. ועוד יתכן לפרש על פי מה שצידדו התוספות

רב כהנא אמר: למנין בהמות הוא קדוש, היינו, שאין אנו מתחשבים במנין שלו כלל, אלא במנין של הטלאים כל אחד בנפרד, ואותו אחד שיצא עשירי בפתח הוא הקדוש.⁽¹³⁾

ומקשינן לרב כהנא מהא דתנן במשנתנו:

יצאו שנים כאחת, הרי זה מונה אותן שנים, ואם מנאן אחד שלא כדין, הרי התשיעי

שואלת הגמרא: למנין מאי [לאיזה מנין נתקדש העשירי]? ונחלקו בדבר אמוראים:

רב מארי אמר: למנין שלו [של המונה, שמנה קבוצות ולא טלאים] **הוא קדוש**. כלומר, נתקדשה הקבוצה העשירית, ופטרה כנגדה את תשעת הקבוצות שלפניה. והטעם בזה, משום שהמנין שהוא מונה אינו מנין אחד של עשרה טלאים, אלא מונה הוא כאחת שנים או יותר מנינים של עשרה, ומכל מנין שהוא מונה קדוש העשירי.⁽¹²⁾

“עשירי”, מחלוקת תנאים היא בגמרא.

12. נתבאר על פי החזון איש [בכורות כז ז]. ומתחילה רצה לפרש בדרך אחרת אך הוכיח לא כן, והסיק כנוכר.

13. א. ביאר החזון איש שם את טעמו של רב כהנא, שחלק על רב מארי שהתיחס למנין הקבוצות ככמה מנינים של יחידים: כי אין זה מנין למנות שני מנינים בבת אחת, אלא צריך שיצאו זה אחר זה למנין עשרה. [ויש לעיין: הרי לעיל בגמרא מבואר — ראה הערה 2 אות א — שיכול למנות תשעה “וכי מטא עשרה קרי חד מרישא”, הרי שיכול להפסיק המנין ולמנות מנין אחר, ואם כן, לכאורה הוא הדין דבבת אחת יכול למנות שני מנינים. ואולי באמת רב כהנא פליג על זה. ומיהו קצת משמע בגמרא לעיל, דאפילו מי שסובר למנין בהמות הוא קדוש, מכל מקום מצי לשנויי דמיירי במונה תשעה ואחר כך אחד]. ומדברי הלקוטי הלכות המובאים באות ב, מבואר, שהוא מפרש את דברי רב כהנא באופן אחר. וסגנון הדברים בפנים הוא על פי החזון איש.

ב. איתא לעיל נח ב: “תחת השבט” מצוה למנות בשבט, לא מנאן בשבט או שמנאן

רבוצים או עומדים מנין, תלמוד לומר “העשירי קודש” מכל מקום, ואין לי אלא שקרא שמו עשירי, לא קרא שמו עשירי מנין, תלמוד לומר “יהיה קודש” מכל מקום. וכתב הרש”ש שם: נראה לי דבכלל הריבוי [מ”היה קודש”] אפילו לא מנאן כלל, רק שהעבירן אחד אחד בפתח הדיר, העשירי ממילא קדוש. ודין זה שמעינן מדאמרינן “עשירי למנין בהמות הוא קדוש”, ורואה אני שהדברים קל וחומר, ואפילו רב מארי יודה בכאן.

ובלקוטי הלכות כאן [בעין משפט אות ז] כתב עליו שזה אינו, כי הטעם כאן הוא, “כיון דאיכוין לאפוקי זוגות זוגות, המנין של האיש הזה כך הוא, כשיספור חמש זוגות, השני שבזוג החמישי הוא אצלו העשירי”, וזה הוא דלא כהבנת החזון איש, כמבואר לעיל.

והחזון איש [בכורות כז ט] הביא דברי הרש”ש והוסיף עליו: רצה לומר שידעו הבעלים מנין, וזה דין מוכרע, שאין צריך דיבור במנינו, אלא סגי במחשבה, והדבר נלמד מהא דרב כהנא. והביא עוד ראיות לזה. [והנה בתוספות בתמורה דף כו סוף עמוד ב כתבו ד”קדושת מעשר אינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית והעברת שבט”, ולכאורה הוא סותר לדברי הרש”ש, אך לפי הבנת החזון איש בדבריו ניחא,

והעשירי מקולקלין. והרי:

בשלמא למאן דאמר: למנין שלו הוא קדוש, משום הכי הווי תשיעי ועשירי מקולקלין, דלעשירי מן הדין קא קרי ליה הוא "תשיעי", ולאחר עשר מן הדין קא קרי ליה הוא "עשירי".⁽¹⁴⁾

אלא למאן דאמר: למנין בהמות הוא קדוש, הרי לתשיעי מן הדין — תשיעי קא קרי ליה

[אף הוא קרא "תשיעי"], וגם לעשירי מן הדין — "עשירי" קא קרי ליה, ולמה הם מקולקלים?!⁽¹⁵⁾

אמר לך רבי יוחנן:

כי אמינא אנא, היכי דאיכוון לאפוקינהו זוגות זוגות [לא אמרתי אלא באופן שנתכוון להוציאם זוגות זוגות], אבל היכא דנפק ממילא [אבל כשיצא מעצמו זוג כאחד] כפי

מנה. וקלקולו של העשירי למנינו, הוא: דמאחר שאין העשירי מעשר גמור, אין בכוחו לקדש את הסמוך לו מלאחריו שיתקדש בקדושת שלמים ליקרב כשאר אחד עשר שקראו עשירי, ואינו מקדשו אלא לענין שצריך מום להתיירו. וראה עוד אריכות בענין זה, בפירושו המיוחס לרש"י, וראה עוד בתוספות ובפירושו רבינו גרשום וברמב"ם.

ב. בלקוטי הלכות [בעין משפט אות ה], הביא מחלוקת ראשונים, אם העשירי למנינו צריך פדיון — שהרי שלמים מקולקל הוא — או לא, ורש"י מכתב יד סתם.

15. ראה רש"י מכתב יד, ובפירושו המיוחס לרש"י, וברש"ש שכתב על פירושו שהוא דחוק, ורצה להפך הגירסא, שהקושיא היא למאן דאמר למנין שלו קדוש, ראה שם.

ובחזון איש בכורות כז, כתב לפרש: מאי איכפת לן במה שקראן אחד, והלא במונה זוגות ומקדש זוג עשירי, אמרינן דלא קדוש רק עשירי, והלא הוא קרא לתשיעי עשירי [כלומר, הרי כשמנה זוגות זוגות, נמצא שהוא קורא "עשירי" לבהמה הי"ט ולבהמה הכ', ולפי מה שאנו אומרים שלמנין בהמות הוא קדוש, בהמת הי"ט היא חולין ובהמת הכ' היא מעשר, שהרי כל עשירי מתקדש, ולכאורה קשה, למה בהמת הי"ט היא חולין, והרי זה תשיעי שקראו עשירי,

אלא שלשון התוספות בלאו הכי צריך ביאור, שהרי בלי העברת שבט מפורש בהדיא במשנה לעיל נח ב שהמעשר חל].

וראה עוד בלקוטי הלכות שם, שהוכיח מהרמב"ם דלא כהרש"ש, ובחזון איש שם שדחה ראייתו. וראה עוד ברש"ש כאן בהמשך הסוגיא.

14. א. נתקשו הראשונים: לו יהא שאכן קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, מכל מקום למה הם מקולקלים, והרי היה לנו לומר שהעשירי הרי הוא מעשר אף שקרא לו תשיעי, והאחד עשר שקראו עשירי יקרב שלמים, וכמבואר בהמשך משנתנו: "קרא לתשיעי עשירי...!"

וברש"י מכתב יד במשנה כתב בזה: דהתם נפיק אחד אחד, וכי מטא תשיעי קרייה עשירי, ועשירי קרייה תשיעי וי"א עשירי, [ד]מבריר לכולי עלמא שהתשיעי תשיעי, והעשירי עשירי, ואיהו הוא דשוגה וטעה, הלכך קדוש העשירי במעשר גמור, ושלפניו ושלאחריו [היינו התשיעי שקראו עשירי, והאחד עשר שקראו עשירי] קדושים מגזירת מלך. אבל הכא, דיצאו שנים בתחלה ביחד דדמו כאחד ולא מבריר עשירי, הלכך לאו מעשר גמור הוא מאליו.

פירושו: כיון שאינו מעשר גמור, לכן לא יקרב, וזה הוא קלקולו של התשיעי למנין שהוא

שעוסקת משנתנו, לא אמרתי. (16)

תא שמע להקשות על רב מארי מהא דתניא:

מנאן למפרע — היינו, שמנה י' ט' ח' —
עשירי שבמנין הוא קדוש.

ובשלמא למאן דאמר: למנין בהמות הוא
קדוש, שפיר ניחא שמתקדש העשירי שלא
כמנין שלו.

אלא למאן דאמר: למנין שלו הוא קדוש,

והרי לעשירי "חד" קרי ליה, והאיך הוא
קדוש כעשירי?! (17)

אמר תירץ רבא: לכן חלה הקדושה כשמנה
למפרע, הואיל ואיתיה במנינא פרסאה דקרו
לעשרה חד [במנין פרסי קורים לעשרה
"אחד"]. (18)

ב-ט שנינו במשנה: קרא לתשיעי עשירי,
ולעשירי תשיעי, ולאחד עשר עשירי,
שלשתן מקודשין, התשיעי נאכל במומו,
והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים:

וקדוש למנין שלו, מה שאין כן במנה למפרע
דלא חשיב מנין?!

וצריך לומר, דקים ליה לגמרא, דרב מארי
סבר, דלעולם לא קדוש למנין בהמות, כיון שלא
מנה כן. ושוב כתב, דיותר נראה דזה הוא גופה
תירוץ הגמרא, הובאו דבריו בהערה הבאה.

ב. בפשוטו מוכח מכאן — כהבנת הרש"ש
בהערה 13 אות ב — שטעם הסובר למנין
בהמות הוא קדוש, הוא משום שהקדושה חלה
בלי מנין, ולכן נוקטת הגמרא, שלפי דעתו אף
כשמנה למפרע אין אנו מתחשבים במנינו אלא
במנין הבהמות שאינם צריכים מנין כלל, ואילו
לדעת רב מארי סוברת הגמרא, שאי אפשר
להתקדש בלי מנין, וכפי שביאר החזון איש. אך
להבנת הלקוטי הלכות [הובא כל זה בהערה שם]
שגם למאן דאמר למנין בהמות הוא קדוש הוא
משום שכך הוא פירוש מנינו, אם כן, כשמנה
למפרע, לכאורה אין מקום לתלות דין זה
בשיטות האמוראים.

18. כתב החזון איש [בכורות כו ז] אחר
שהעיר, דלכאורה גם רב מארי מודה, שכשמנינו
אינו מנין ולא שייך להתקדש לפיו, הרי הבהמה
מתקדשת למנין בהמות, ונדחק לומר דקים ליה
לגמרא לא כן, וכמובא בהערה לעיל:

שהוא נאכל במומו ואינו חולין], אלמא דאין
מתחשבין עם אמירתו. וכונתו, שלשון הגמרא
אינו בדוקא, וכמו שכתב בפירוש המיוחס
לרש"י.

16. ביאר החזון איש שם: ומשני, דשאני בקובע
תחילה למנות זוג זוג ולקדש הי"ט והכ' דאז אין
אמירתו כלום, אבל כשרוצה למנות כדין ויצאו
שנים כאחד, וטעה לחושבן לאחד, מתקדש
שפיר הי"א כמו בשאר טעות שקרא ל"א עשירי.
[לפי מה שנתבאר לעיל, כוונת התירוץ הוא,
שכשמנה שנים לאחד לא נתכוין לעשות שני
מנינים, אלא טועה הוא באותו מנין שהתורה
מונה אותם].

17. א. הקשה החזון איש [בכורות כו ז]: עד
כאן לא אמר רב מארי שלמנין שלו הוא קדוש,
אלא במקום שאפשר להתקדש למנין שלו, אבל
מנה למפרע — למאי דסלקא דעתין דאין זה
מנין — שפיר יש לומר דקדוש למנין בהמות,
אף לרב מארי. דהא עיקר טעמא דרב כהנא
דלמנין בהמות קדוש, הוא משום דסבר דלא
חשיב מנין כי האי גוונא [שמונה שני מנינים
כאחד], ואם אינו קדוש למנין בהמות, אינו
קדוש כלל, ורב מארי סבר דשפיר חשיב מנין